

روشنایان و روشنگران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

این خلاصه‌ای از سخنرانی است که آقای سیروس طاهباز در هفتمین دوره کلاسهای آموزش توجیهی انجمن ایراد کردند.

کتاب حاصل تمام تجربیات حس، اندیشه و انتقال این حس و اندیشه از زمانی بزمانی، یا از نسلی به نسل دیگر است. کتاب مورد نظر در بحث امروز، نقشی جدا از نقش کتابهای آموزشی دارد. کتاب غیر درسی نمیتواند خالی از پیام یا شخصی باشد، زیرا در غیر اینصورت مؤثر نخواهد بود. کتاب حاصل ثبت است، نه یک اندیشه خالی. با پیدایش خط در. ع سال اخیر انتقال اندیشه سریعتر، راحت‌تر و آسانتر انجام گرفته است، ثبت تجربه‌ها و اندیشه‌ها باعث امکان تماس و حضور دایم انسان با اندیشه صاحب اثر میشود. در نتیجه کتاب در اختیار تمام افراد و همه نسلهای بعدی قرار میگیرد. خصوصیت اخیر منحصر بکتاب است زیرا هر نوع هنر مثل تئاتر پس از اجرا تمام میشود. در مورد سینما نیز با وجودیکه میتوان یک فیلم را چند بار دید ولی امکان دسترسی بکتاب خیلی بیشتر و آسانتر است. بخصوص که در مطالعه کتاب این امتیاز وجود دارد که خواننده خود قهرمان کتاب را خلق میکند و در فیلم شخصیتها تعمیلی هستند. پس اهمیت کتاب در نظر آفرینش فکری زیاد است.

فرزندان بلبا بخوانی و کتابخانه

سیروس طابعباز

❖ کتاب همیشه در دسترس است

بعلاوه هر مطلب چاپ شده‌ای حالت دوام کتاب را ندارد ، زیرا همیشه در دسترس خواننده ، نیست . مثلاً مجله و روزنامه بدلیل نوع مطلب بیش از چند روز دوام ندارد ، ولی کتاب زمان را بطور کامل در اختیار دارد . اگر چه کتابهایی برای سرگرمی تهیه میشود ، و با پایان یک سفر ، عمر اینگونه کتابها نیز پایان میرسد ، ولی کتابهایی هم هستند که همیشه حضور دائمی خود را به خواننده تحمیل میکنند ، حضوری که آمیخته به پیام‌آوری و فیض رساندن است . در مورد اهمیت کتاب برای بچه‌ها این نظریه وجود دارد که بچه از روزهای نخستین زندگی احتیاج بدانستن و کشف محیط خود دارد . حتی این کشش قبل از تولد در کودک هست . این کشش روز بروز در او بیشتر میشود .

از سال دوم ، سوم که راه رفتن کامل شده و حرک زدن شروع میشود ، بچه‌ها سوالهای جالبی را مطرح میکنند ، بطوریکه سن بین ۳-۵ سالگی را در کودکان باید سن چراگوئی نامید . در این دوره مشکلترین وظیفه والدین جواب دادن باینگونه چراها است . اغلب پدر مادر با اشکال روبرو میشوند ، زیرا ممکن است جواب سوال را ندانند . از سن مذکور تا حدود ۷ یا ۸ سالگی مقدار زیادی جواب‌گفتنی به بچه‌ها را میتوان از طریق کتاب انجام داد ، بدین ترتیب که در سنین قبل از دبستان مادر کتاب را برای کودک میخواند و بعد از سال اول دبستان کودک با خواندن کتاب بطور مستقل آشنا میشود . مشکلترین و درعین حال مهمترین وظیفه پدر و مادر در این سن آشنا نمودن فرزند با پدیده‌ای بنام کتاب است ، زیرا کودک هنوز تجربه ذهنی کافی ندارد ، ولی پدر و مادر بعنوان یک راهنما یا یک دوست میخوانند او را با کتاب آشنا کنند .

❖ خشونت جایز نیست

گاهی دیده شده پدر یا مادر با خشونت کودک را وادار بمطالعه کتاب میکنند . این روش بیش از ایجاد علاقه و سازندگی ، کودک را نسبت بکتاب زده میکند . مادری درحضور بچه شکایت داشت که فرزندم بکتاب علاقه‌ای ندارد . این اظهارنظر در بچه ایجاد مقاومت کرده بود ، بطوریکه برای ایجاد علاقه کودک بکتابخانه معرفی شد و در آن محیط ، بمطالعه علاقمند شد ، زیرا نحوه تماس و شرایط خاص محیط کتابخانه برای

کودک جالب بود .

نحوه برخورد و آشنائی در ایجاد علاقه بمطالعه ، فوق العاده مؤثر است . اگر روش آشنائی درست بوده ، وبا مهارت و ظرافت توأم باشد ، روشهای مخصوصی برای بچه ها با ابتکار پدر یا مادر به بچه کمک خواهد کرد که دنیای ناشناخته را بشناسد و در این شناخت کتاب مؤثر خواهد بود .

برای شروع خواندن ، کتابهای مصور مناسب است . باید از همه وسایل استفاده شود تا کودک کتاب را با حالت دوستداشتنی بپذیرد و بخود کتاب علاقمند شود . حالت احترام نسبت بکتاب ، با تهیه کتاب تصویری در کودک تقویت میشود . کتاب از لحاظ اندازه باید بعنوان یک پدیده دوستداشتنی و حتی لوکس تلقی شود . وقتی علاقه در کودک پیدا شد ، مسلماً حس احترام را به همراه خواهد داشت . همین علاقه توأم با احترام است که میتواند کتاب را بصورت یک وسیله مفید و کمک کننده درآورد . البته از نظر اقتصادی محدودیتهائی وجود دارد . تهیه کتاب بطور مرتب ممکن است در اقتصاد خانواده ها مؤثر باشد . این مسئله میتواند عاملی برای هدایت و راهنمایی بچه ها بکتابخانه ها باشد . اگر چه در هر محلی کتابخانه در دسترس نیست ، ولی در محدوده کنونی کتابخانه از لحاظ اقتصادی و ایجاد علاقه و رغبت بیشتر در کودکان مؤثر است . زیرا کودک در کتابخانه بکتابهای متعددی دسترسی دارد و میتواند انتخاب کند . بدین ترتیب با معرفی کودک بکتابخانه ، حس قضاوت را در او تقویت کرده ایم . فیلم و نقاشی نیز در ایجاد علاقه بمطالعه کتاب مؤثر خواهد بود .

منظور اصلی از تهیه کتاب کمک به بچه است ، زیرا تحقیق نشان داده رشد از ماه پنجم تا سن ۱۰ یا ۱۱ سالگی در اثر کشف و پیدا کردن دنیای دیگر ، در اثر کوشش برای شناخت ، انرژی خلاق را بوجود میآورد که از نظر پتانسیل زیاد است . دلیلش کوششی است که برای کشف دنیا انجام میگیرد .
خواندن کتاب باین رشد و پرورش کمک میکند .

مطالعه کتاب غیر درسی ، لازم است

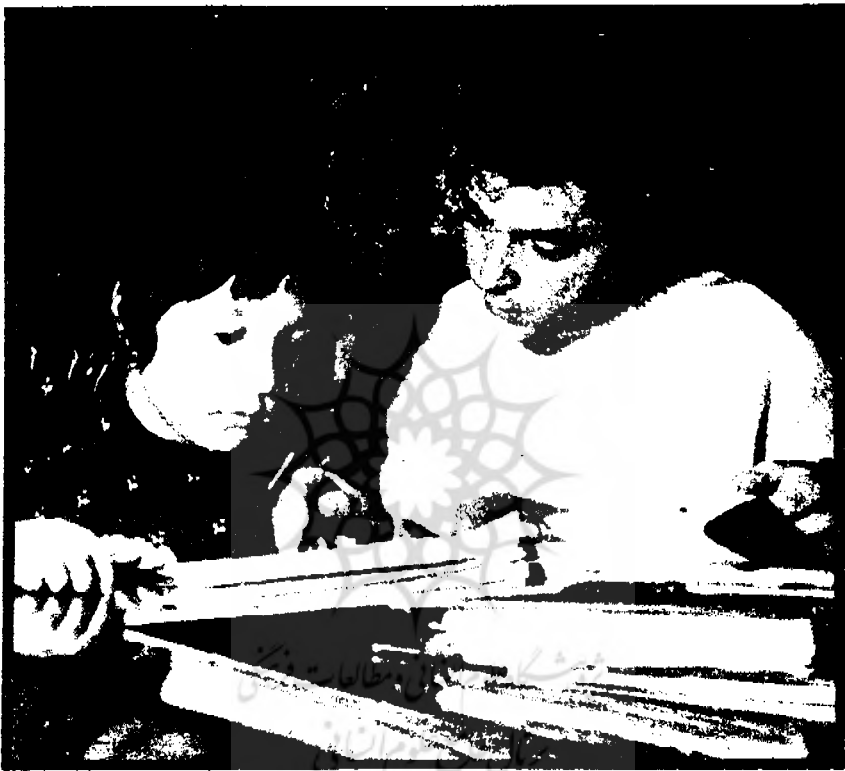
دیده شده بچه هائی که بکتابهای غیر درسی علاقمندند و بکتابخانه مراجعه میکنند ، نسبت به بچه هائی که فقط بکتاب درسی اکتفا کرده اند ، باهوشتر ، خلاقتر با قوه فکری بهتر و حالت ابتکاری بیشتری هستند .

البته قصد این نیست که بچه دایم در حال مطالعه باشد . بچه ها در مدرسه بعد کافی درگیر هستند ، بطوریکه گاهی فرصت تفریح ندارند ، اما بطور کلی اگر حس علاقه بطور صحیح ایجاد شود ، در پیشرفت درسی و اجتماعی نیز به بچه کمک خواهد کرد .

بچه ای که دایماً کتاب درسی خود را بخواند ، ظاهراً یک بچه غیر طبیعی خواهد بود ، درست مثل بچه ای که هیچ کتابی را دوست ندارد .

در دو قطب مختلف حالت نسبی و میانگین قابل تعیین و قابل تشویق است .

باید باین نکته توجه داشت که بچه ها کتاب را دوست داشته باشند تا بتوانند بعنوان

دوست بان مراجعه کنند .

کتاب برای یکبار خواندن نیست . بچه نیازمند است که بکتاب بطور مکرر مراجعه نماید و اگر کتاب را بشناسد ، مسلماً بان مراجعه خواهد کرد ، بطوریکه در هر تکرار یک تجربه کسب نماید . صرفنظر از کم سن و کم تجربه بودن بچه ها ، وسادگی کتاب آنها ، تفاوتی بین کتاب بزرگسالان و بچه ها وجود ندارد . دقیقاً تمام هنری که در تهیه کتاب بزرگسالان بکار میرود ، باید در تهیه کتاب خوب برای بچه ها بکار رود . در مورد کتاب بطور کلی سن مطرح است ، اگرچه ممکن است نویسندگانی با اهمیت و نقش سازنده آن توجه نمایند .

افرادی هستند که تحصیلات کافی دارند ، ولی بجز کتاب درسی ، کتاب دیگری مطالعه نکرده اند . این وضع باعث میشود هر چند در کار خود موفق باشند ، باز یک حالت استثنائی غیرقابل تعمیم را بوجود آورند . نهضت کتاب ، ایجاد علاقه بکتاب در تمام سنین و در تمام موقعیتهای اجتماعی باید در نظر گرفته شود . تهیه کتاب خوب باید زیر نظر متخصص صورت گیرد . فردی را میشناسم بکتاب علاقه ای نداشت و مطالعه را از کتاب غیردرسی فرزندش

شروع کرد . اگر کسی بخواهد کتاب مناسب را پیدا کند ، با رابطه پیدا کردن با نویسنده از طریق خواندن بکشف دنیای ناشناخته ها راه پیدا کرده و خواندنیهای مفید را خواهد یافت . برای کودک مطرح شدن این سوال که چه نیازی بخواندن هست ، خیلی از اشکالات را حل خواهد نمود . البته چگونگی خواندن نیز مسئله ایست که خواننده را بخود مشغول میسازد .

چیکو آمار جالب از یونسکو

در تاریخ بیهقی ذکر شده که هر کتاب به یکبار خواندن میارزد . شاید این نوشته برای ۸۰۰ سال قبل که محدودیتی در انتشار کتاب وجود داشت ، قابل قبول باشد ، ولی در حال حاضر آمار یونسکو گویای این واقعیت است که هر دقیقه کتاب تازه ای در دنیا بوجود میآید و در هر ثانیه چند هزار نسخه کتاب چاپ میشود . بدیهی است در چنین شرایطی ، فرصت مطالعه هر نوشته ای وجود ندارد و انتخاب کتاب باید بطور دقیق صورت گیرد . در این زمینه فرد علاقمند با روشهای شخصی و ابتکاری کتاب مورد علاقه را پیدا خواهد کرد و از طریق کتاب با رشته های مختلف آشنا خواهد شد .

کتاب میتواند در نحوه سلو کها ، نحوه برخورد ها ، اثر گذاریهای مختلف و تخفیف دادن به بحرانهای ناشی از زندگی در جامعه متغیر کنونی مؤثر باشد .

انجمن اولیاء و مربیان از نظر ترویج کتاب و تخفیف بحرانها میتواند سهم خود نقش فعالی را بعهده بگیرد .